

5. Шевченко Я.М. Цивільне право України. Академічний курс: у 2 т. Загальна частина. Київ, 2004. 465 с.

Любий А.В.
студент магістратури
юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: д.ю.н., професор,
завідувач кафедри конституційного,
адміністративного та фінансового права ТНЕУ
Гречанюк С.К.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕДУРНИХ ВІДНОСИН ОПОДАТКУВАННЯ

У сучасних умовах досить активного розвитку податкового права і законодавства на порядок денний виходить питання існування податкових процедур, податкового процесу й податкового провадження. Реалії сьогодення свідчать, що зміст правового регулювання на підставі матеріальних фінансово-правових норм відносно сформувався, тоді як різні аспекти процесуального регулювання залишаються мало дослідженими. Разом із тим у наукових колах досить активно обговорюється перспектива появи процесуальних інститутів у галузі фінансового права. Саме тому вважаємо необхідно та логічно досліджувати правову природу податкових процедур.

Позитивно, що на велику значимість розробки зазначеного питання вказують багато науковців. Так, Г. В. Паркулаб акцентує увагу на особливій важливості процесуальних аспектів у фінансово-правовому регулюванні, оскільки вони найбільш ємно і точно стосуються предмета цієї галузі права. Фінансове право регулює рух (саме динаміку, а не статику) публічних грошових фондів. Абсолютно природно, що, ґрунтуючись лише на матеріальних нормах, подібну дію здійснити не можна. Більше того, далі розмірковує Г. В. Паркулаб, коли йдеться про сплату податків і зборів, то, мабуть, у першу чергу, увага повинна бути зосереджена саме на процесуальних нормах, що продовжують дію матеріальних норм, що уже сформували кількісне вираження податкового обов'язку платника [1, с. 132].

Аналізуючи механізм податкового регулювання в динаміці та розглядаючи співвідношення матеріального і процесуального в регулюванні оподаткування, Кучерявенко М. П. виділяє окремі стадії реалізації податково-правових норм [2, с. 59]. Серед них доцільно виокремити:

1) появу матеріальних податкових регулятивних норм. На цій стадії визначається правовий статус учасників правовідносин, закріплюються форми юридичних зв'язків, що впливають на їх поведінку. Водночас, ця стадія характеризується появою певних орієнтирів у впливі на поведінку учасників податкових відносин. Про фактичне регулювання цієї поведінки ще не йдеться, бо не виникли підстави динаміки правовідносин, не вистачає юридичного факту. Тобто, не здійснюючи безпосереднього впливу на поведінку суб'єктів, ця стадія характеризується появою зрозумілих меж її побудови і так йдеться про пасивний, передбачуваний вплив на дії сторін податкових правовідносин;

2) появу підстав виникнення податкових правовідносин – позитивного юридичного факту. У цих умовах статичній ситуації з констатування змісту податково-правової матеріальної регулятивної норми надається активна форма, податкове регулювання набуває динамічної складової. При цьому у разі позитивного застосування права, своєчасного і чіткого виконання приписів регулятивних податкових норм виконання податкового обов'язку, а отже, і податкове регулювання може бути завершено в режимі матеріальних податкових регулятивних процедур. У такому сенсі на цій стадії учасники відносин діють виключно в межах приписів, що сприяють своєчасному та повному виконанню податкового обов'язку, тобто у межах регулятивних податкових правовідносин;

3) появу юридичного факту, що виражає неправомірну поведінку учасника податкових відносин. Ця ситуація переорієнтовує регулювання в оподаткуванні на залучення до впливу на поведінку учасників податкових відносин охоронних податкових норм і появу охоронних податкових правовідносин. Хотілося б зазначити, що це зовсім не означає, що як винна особа виступає виключно платник податку. Суб'єктом правопорушення може бути і представник владної сторони. Крім того, регулювання податкових відносин в охоронному режимі не можна ототожнювати з обов'язковим застосуванням санкцій. Охоронні податкові правовідносини включають регулювання і такого етапу, коли суб'єкти спору можуть домовитись або змінити власні позиції, виправити помилку, пов'язану із притягненням суб'єкта до відповідальності;

4) у свою чергу, динаміка охоронних податкових правовідносин може зумовити два напрями дій. Перший напрям зумовлює виявлення підстав існування і дії безпосередньо охоронних правовідносин, здійснення певної підготовчої стадії процесуальних дій в охоронних податкових правовідносинах. Другий пов'язується з фактичними діями в охоронних податкових правовідносинах, застосуванням заходів примусу у сфері оподаткування. Тобто на цій стадії йдеться вже не про гіпотетичне існування передумов застосування примусу, певних санкцій, а про безпосередні дії щодо їх здійснення [2, с. 58–60].

На нашу думку, глибоке вивчення правової природи податкових процедур може дійсно дати розуміння цього інституту податкового права як самостійного утворення. Зневага до його розгляду або повне його ігнорування може призвести до необоротних наслідків, оскільки в цьому випадку податковий процес і податкові процедури, їх роль у механізмі правового регулювання будуть невілюватися, що, у свою чергу, неминуче приведе до неправильного розуміння і використання механізму податкового процесу як з боку державних органів, так і фізичних і юридичних осіб.

Список використаних джерел

1. Паркулаб В. Г. Процессуальное регулирование уплаты налогов и сборов в Украине. Системообразующие категории в финансовом праве: состояние и перспективы трансформации: материалы междунар. науч.-практ. Конф. (г. Харьков, 15–16 апреля 2010 г.) / [редкол.: В. Я. Таций, Ю. П. Битяк, Л. К. Воронова и др.]. Харьков: НИИ гос. стр-ва и мест. самоуправления, 2010. – С. 130–133.